

ความหมายของคำว่า ทาส

ความหมายตามรูปศัพท์

ในคัมภีร์ฤคเวท คำว่า ทาส มีความหมายใกล้เคียงกับคำอีกคำหนึ่ง คือคำว่า ทัสยู ทั้งสองคำนี้ ต่างก็มาจากธาตุ ทสุ ควบกัน และมีความหมายใกล้เคียงกันในคัมภีร์นั้น ฉะนั้น แม้ว่าวิธานิพนธ์นี้จะไม่มียัตถุประสงค์ที่จะกล่าวถึง เรื่องของทัสยูโดยตรง แต่ก็กล่าว ประกอบไปกับคำว่า ทาส ตามสมควร

คำว่า ทาส และ ทัสยู เป็นคำที่ใช้ในภาษาสันสกฤต และภาษาบาลีเป็นปกติ และเป็นคำที่เก่ามากคำหนึ่ง ในคัมภีร์ฤคเวทกล่าวถึงคำว่า ทาส อยู่ประมาณ 60 ครั้ง¹ และกล่าวถึง ทัสยู อยู่ประมาณ 85 ครั้ง²

โดยรูปศัพท์ คำว่า ทาส และ ทัสยู มาจากธาตุ ทสุ (√das) หรือ ทาสู (√dās) มีความหมายว่า ทิ้ง ทำให้เสียไปโดยไร้ประโยชน์ ทำให้สิ้นเปลือง ทำลาย³

---

¹ Hermann Grassmann, Wörterbuch Zum Rgveda (Otto Harrassowitz: Wiesbaden, 1955), cols. 598-599.

² Ibid., cols. 584-585.

³ William Dwight Whitney, The Roots Verb-Form and Primary-Derivatives of Sanskrit Language (Delhi: Motilal Banarsidass, 1963), p. 71.

ยาสกะ (Yāska) ได้ให้ความหมายของธาดุ หสฺ หรือ หาสฺ ว่าแปลว่าสูญเสียไป ทำลาย และอธิบายคำว่า หาสฺ ว่าหมายถึงผู้ทำงานให้สำเร็จ ส่วนคำว่า หัสฺย อธิบายว่า มาจากธาดุ หสฺ ตัวเดียวกัน หมายถึงผู้ทำลายความดีงามทั้งหมด¹ ซึ่ง วิทนี (Whitney) ได้อธิบายวิธีประกอบศัพท์ หัสฺย ว่ามาจากธาดุ หสฺ ลงปัจจัย ฑฺ (yu) มีความหมายว่า ศัตรู²

เซอร์ โมนีเยอร์ วิลเลียมส์ (Sir Monier Williams) อธิบายคำว่า หาสฺ ว่า นอกจากจะหมายถึง slave แล้ว ยังหมายถึงอมมนุษย์ที่ถูกราย ที่พระอินทร์ (Indra) ต้องปราบปราม³ และอธิบายความหมายของคำว่า หัสฺย ว่า เป็นศัตรูของพวกเทพ เป็นอมมนุษย์พวกเดียวกันกับ สมุพร (Sambara) สุษฺญ (Sushna) จุมุริ (Cumuri) และ ธุนิ (Dhuni) เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้เคยแสดงความเป็นศัตรูกับพระอินทร์และพระอัคนี (Agni) หรือเทพอื่น ๆ มาแล้ว⁴

เอ.เอ. แมคโดเนลล์ (A.A. Macdonell) ได้ให้คำอธิบายคำว่า หาสฺ และ หัสฺย นี้ไว้ในทำนองเดียวกันกับ โมนีเยอร์ วิลเลียมส์⁵

¹Yāska, Niruktam. 2.5, 7.6.

Niruktam 2.5.

Dāso dasyate rudāsayati karmāni.

Niruktam 7.6.

dasyudasyateh / ksayarthāt /
upadasyantyasminrasāh / upadāsayati karmāni.

²W. 1165.

³Sir Monier Monier Williams, Sanskrit-English Dictionary (London: Oxford University, 1899), p. 477.

⁴Ibid., p. 473.

⁵A.A. Macdonell, A Practical Sanskrit dictionary (London: Oxford University, 1970), p. 117, 119.

กราสส์มันน์ (Grassmann) อธิบายคำว่า ทาส ว่า มีความหมาย 3 อย่าง คือ หมายถึง อมนุษย์ คนท้องถิ่นซึ่งเคยเป็นศัตรูของชาวอารยัน และ คนรับใช้คนอื่นโดยไม่ได้รับสิ่งตอบแทน¹

เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า ทาส ในหลักฐานต่าง ๆ โดยทั่วไปแล้ว อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ความหมายตามแนวของ กราสส์มันน์ คือ

ทาสหมายถึงอมนุษย์

ในคัมภีร์ฤคเวท ทาส เป็นชื่อหนึ่งในกลุ่ม "อมนุษย์" หรือ "อสตฺ" ซึ่งเป็นศัตรูของฝ่ายเทวะ หรือฝ่ายพระอินทร์ บรรดาอมนุษย์เหล่านั้น วฤตฺร (Vrtra) เป็นอมนุษย์ที่สำคัญ เป็นผู้ที่คอยเก็บกักน้ำ และก่อให้เกิดความแห้งแล้ง ชื่อของ วฤตฺร นี้ มักจะอยู่ร่วมกับอมนุษย์อื่น ๆ เช่น สมุทฺร ศุษฺณ จุมฺริ ฐฺนิ ทาส และ ทัสตฺ² พระอินทร์เคยทำลายปราบปรามอมนุษย์พวกนี้ จึงมีผู้เรียกพระองค์ว่า วฤตฺรหนุ (Vrtrahan) แปลว่า ผู้ทำลายวฤตฺร และ ทสฺตฺหนุ (Dasyuhan) แปลว่า ผู้ทำลายทัสตฺ เป็นคน³

¹Hermann Grassmann, Wörterbuch Zum Rgveda, cols. 598-599.

²Rv. 7/6/3.

nyaktatūngrathito mṛdhraṅvāvah paṇīnsraddhām avṛadhām
ayajyān /

prapra tāndasyūnragnirjivāya pūrvasca kāraparān

ayajyān // 3 //

Rv. 5/34/6-7.

³A.A.Macdonell, Vedic Mythology (Delhi: Motilal Banarsidass, 1974), pp. 157-158.

ทาสหมายถึงคนท้องถิ่นที่เคยเป็นศิครของชาวอารยัน *

ก่อนที่ชาวอารยันจะอพยพเข้ามาอยู่ในบริเวณตอนเหนือของประเทศอินเดียนั้น ได้มีคนตั้งหลักแหล่งมั่นคงอยู่ก่อนแล้ว คนพวกนี้คงมีระบบสังคมที่แน่นอน มีความเจริญก้าวหน้า และมั่งคั่งทางเศรษฐกิจพอสมควร เมื่อชาวอารยัน ซึ่งเป็นพวกเร่ร่อน ไม่ตั้งหลักแหล่งแน่นอนในระยะแรก แต่มีความสามารถในการรบ ได้อพยพเข้ามาในดินแดนส่วนนั้น และต่อสู้กับเจ้าของดินเดิมเพื่อแย่งชิงความเป็นใหญ่ ดังข้อความที่กล่าวถึงการรบของชาวอารยันกับเจ้าของดิน ที่ปรากฏในคัมภีร์ฤคเวทหลายแห่ง¹ อย่างไรก็ตาม ชาวอารยันคงจะเอาชนะเจ้าของดินเดิมไม่ได้โดยง่าย จึงได้ขอให้พระอินทร์ช่วยเหลือพวกคนต่อสู้**

* คำว่า อารยัน ในวิทยานิพนธ์นี้ หมายถึงกลุ่มชนผิวขาวพวกหนึ่งที่พูดภาษาหนึ่งในตระกูลอินเดียน-ยุโรป (Indo-European) เป็นพวกที่เร่ร่อนไปตามสถานที่ต่าง ๆ แถบเอเชียกลาง และเอเชียตะวันตก บริเวณเปอร์เซีย และเมโสโปเตเมีย ต่อมาบางพวกได้อพยพมาทางทิศตะวันออก และได้เข้ามาในบริเวณที่เป็นประเทศอินเดียทางตะวันตกเฉียงเหนือ โดยผ่านทางเทือกเขาฮินดูช บางพวกเข้าทางทะเลจากอ่าวเปอร์เซีย โดยลงเรือลำเล็ก ๆ ขึ้นไปตามแม่น้ำสินธุ เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า คนเหล่านี้คือชาวอารยันอินเดีย (Indo-Aryan)

เสาวภา เจริญขวัญ, "ประเพณีการแต่งงานในสมัยพระเวท" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 7-8.

¹Rv. 5/34/6, 6/22/10, 6/33/3,

6/60/6, 7/84/1, 8/24/27,

10/38/3, 10/69/6, 10/83/1.

** การที่ชาวอารยันมีบทสวดในคัมภีร์ฤคเวทเพื่ออ้อนวอนให้พระอินทร์ช่วยเหลือพวกคนเช่นนี้ สันนิษฐานว่า พระอินทร์อาจเป็นสัญลักษณ์ของบุคคลผู้หนึ่งที่มีความสามารถในหลาย ๆ ด้าน จนเป็นที่ยอมรับของชาวอารยัน และได้รับการยกย่องให้เป็นเทพ องค์หนึ่ง

จึงปรากฏทศวัตในคัมภีร์ฤคเวทหลายแห่งที่กล่าวถึงการอ่อนวอนของชาวอารยันต่อพระ -
อินทร์¹ ชาวอารยันคงเชื่อว่า พระอินทร์ได้ให้ความช่วยเหลือแก่พวกเขา จนสามารถเอา
ชนะเจ้าของดินได้ นอกจากนั้น ยังปรากฏข้อความในคัมภีร์ฤคเวทที่กล่าวว่า ชาวอารยัน
โคยัคทฤทส์อื่น ๆ และกวาคต้อนฝูงโคของเจ้าของดินไปเป็นสมบัติของพวกเขา โดยได้
รับการช่วยเหลือจากพระอินทร์ด้วย²

ชนเจ้าของดินที่โคยัคกับชาวอารยันนี้ มีชื่อเรียกว่า ทาส บ้าง ทัสยู บ้าง
ดังตัวอย่างทศวัตต่าง ๆ ในคัมภีร์ฤคเวทต่อไปนี้

uta dāsam kaulitaram brhataḥ parvatādadhi /
avāhannindra śambaram //
uta dāsasya vacihah saḥansānī śatāvadiḥ /
adhi pamca pradhīriva //

Rv. 4/30/14-15.

yanenā visvā kṛtāni yo dāsam varṇamadharam guhākah /
śvagnīva yo jigīvām loksmādadaryah prstāni sa janās indrah //

Rv. 2/12/4.

sanema ye ta ūtibhistaramto visva sprdha āryena dasyūn /
asmābhyām tattvāstam visvarūpamarambhyah sakhasya tritāyā //

Rv. 2/11/19.

¹Rv. 2/11/18-19, 4/30/14-15, 4/32/16, 5/33/4, 6/18/3,
6/25/2, 6/45/24, 8/87/6.

²Rv. 5/33/4, 10/48/2.

ดังนั้น อาจสันนิษฐานได้ว่า ชนเจ้าถิ่นที่ได้สู้รบกับชาวอารยันผู้อพยพเข้ามาใหม่ คือพวกทาส หรือ ทัสยู ซึ่งเป็นพวกที่มีความเป็นอยู่เป็นระบบ และมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีการตั้งหลักแหล่งที่แน่นอน แต่อาจไม่เข้าช่องในการรบ จึงพ่ายแพ้แก่ชาวอารยัน อย่างไรก็ตาม ก่อนที่ชาวอารยันจะชนะคนกลุ่มนี้ได้ ก็ต้องใช้ความพยายามมากพอสมควร ถึงกับต้องอ่อนวอนขอความช่วยเหลือจากพระอินทร์ แม้พวกทาส หรือ ทัสยู จะพ่ายแพ้ต่อชาวอารยันแล้ว แต่ทั้งสองฝ่ายคงยังเป็นศัตรูกันอยู่ ดังคำกล่าวของแมกโคเนลล์ ว่า "พวกทาส หรือ ทัสยู เป็นพวกที่จงใจเป็นศัตรูกับมนุษย์ผู้นับถือพระอินทร์และพระอัคนี และได้รับการประณามว่าเป็นพวกไม่มีศรัทธา (อศุรหุธ) ไม่มีการบวงสรวง (อชชัญ) ไม่มีพรต (อวูรต) กล่าวคือ เป็นศัตรูกับชาวอารยันโดยตรง"²

นอกจากทาส หรือ ทัสยู จะเป็นศัตรูกับชาวอารยันดังกล่าวยังมีสิ่งที่แสดงให้เห็นความแตกต่างของคนสองฝ่ายนี้ 2 ประการ คือ

ประการแรก ชาวอารยันเป็นพวกที่มีผิวขาว* รูปร่างค่อนข้างสูง ส่วนพวกทาส หรือ ทัสยู เป็นพวกที่มีผิวดำ จมูกแบน และรูปร่างค่อนข้างเตี้ย³ ซึ่งคงเป็นลักษณะของคนพื้นเมืองของอินเดียนแต่เดิม

¹ A.A. Macdonell, Vedic Mythology, p. 157.

² Hermann Grassmann, Wörterbuch Zum Rgveda, col. 199.

* ฤทธิยานิพนธ์ฉบับนี้, หน้า 8.

³ Rv. 9/41/1-2

pra ye gāvo na bhūrṇayastvesā ayāso akamuh /

ghnamtaḥ kṛṣṇāmapa* tvacaṃ // 1 //

suvitasya manāmahe' ti setum duravyam /

savhāmsō dasyumavratam // 2 //

Rv. 5/29/10.

pranyaccakramavrṛhaḥ kutsāyāryadrarivo yāta'kaḥ /

anāso*** dasyūrmṛṇo vadhena ni duryoṇa
 āvrṇaṇmṛdhraṇvāvah // 10 //

** กฤษณะ (kṛṣṇa) ที่แปลว่า สีดำ ซึ่งในที่นี้หมายถึงผิวกายของพวกทาส หรือ ทัสตู นั้น ชาวอารยันคงกล่าวไว้เป็นเชิงแบ่งแยกพวกตนออกจากพวกทาส หรือ ทัสตู และ ฤๅษีผู้มีผิวคล้ำ ข้อความนี้สอดคล้องกับข้อความในคัมภีร์พระไตรปิฎกเดรวาท ซึ่งเปรียบเทียบ คนที่มีผิวดำเหมือนปัสสาวะ ความว่า

รณฺโด โข ปน อมฺพฺหฺร อุกฺกาสฺสํ ทิสฺสา นาม ทาสี อโหสิ สํ กณฺหํ นาม ชานเนสิ ฯ
 ชาโต กณฺโห ปพฺุยาหาสี โรธถ มํ อมฺม นหาเปถ อิมิสฺสา มํ อมฺม อสุจิสฺมา ปริโมเจถ
 อตุถาย เต ภวิสฺสามิติ ฯ ยถา โข ปน อมฺพฺหฺร เอตฺรหิ มนุสฺสา ปิสฺาเจ ปิสฺาจาติ
 สณฺุชานนฺุติ เอเวเมว โข อมฺพฺหฺร เตน โข ปน สมเยน มนุสฺสา ปิสฺาเจ กณฺุหา สณฺุชานนฺุติ ฯ
 เต เอวมาหฺสู อหํ ชาโต ปพฺุยาหาสี กณฺุโห ชาโต ปิสฺาโจ ชาโตติ ฯ

ที.สี. 9/149/121.

*** อนาส (anāsa) ที่แปลว่าจมูกแบนนั้น ถ้าพิจารณาตามรูปศัพท์น่าจะแปลว่า ไม่มีจมูก ซึ่งเข้าใจว่า เมื่อเปรียบเทียบชนพื้นเมืองกับชาวอารยันแล้ว ชนพื้นเมืองมีจมูกที่แบนกว่ามาก จนแทบจะเรียกได้ว่าไม่มีจมูก พจนานุกรมสันสกฤตของ เซอร์ โมเนียร์ วิลเลียม ของ เอ.เอ.แมคโคเนลล์ และของ กราสส์มันน์ ก็ให้คำอธิบายในลักษณะนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประการที่สอง ชาวอารยันนับถือเทพ ซึ่งเป็นบุคลาธิษฐานของธรรมชาติ ส่วนพวกทาส หรือทาสย์ มิได้นับถือเหมือนชาวอารยัน ดังที่ พลทเวะ อุปาธยายะ (Baladeva Upādhyāya) กล่าวว่า "ความแตกต่างระหว่างชาวอารยันกับทาส หรือทาสย์ ทางข้อปฏิบัติคือ ชาวอารยันเคารพบูชาเทพเจ้า ส่วนพวกทาส หรือทาสย์ ไม่เคารพบูชาเทพเจ้า"¹

ความแตกต่างทั้งสองประการดังกล่าว อาจเป็นสาเหตุให้ชาวอารยันพยายามแยกตนออกจากพวกทาส หรือทาสย์ ซึ่งในคัมภีร์ฤคเวทมีบทสวดหลายบทกล่าวถึงชาวอารยัน ว่าได้พยายามแยกตนออกไปจากพวกทาส หรือทาสย์² ความคิดเรื่องนี้ของชาวอารยันได้ปรากฏชัดเจนขึ้นเมื่อพวกอารยันได้กำหนดแบ่งคนในสังคมเป็น 4 วรรณะ คือ วรรณะพราหมณ์ ไคแก่นักบวช วรรณะกษัตริย์ ไคแก่นักรบ วรรณะแพศย์ ไคแก่พ่อค้า กสิกร ช่างฝีมือ และชาวเมืองทั่วไป และวรรณะศูทร เป็นพวกที่ทำงานหนัก และรับใช้คนใน 3 วรรณะแรก และคนในวรรณะเหล่านี้มีฐานะไม่เท่ากันทางสังคมเพราะเกิดจากส่วนที่ต่างกันของปุรุषะ คือ พราหมณ์เกิดจากปาก กษัตริย์เกิดจากแขน แพศย์ เกิดจากต้นขา และศูทรเกิดจากเท้าทั้งสอง³ ทั้งนี้ พวกทาส หรือทาสย์ ไคถูกกำหนดให้รวมอยู่วรรณะศูทร ซึ่งเป็นวรรณะที่ต่ำสุด⁴

¹Baladeva upādhyāya, Vāidikasāhitya and Samskr̥ti quoted in Sri Camloñ Sārabadnuk, Rgvedīyaprathamamandalasya Smālocanātmakamadhyanam (Vārāṇasī: Sampūrṇānandsanskṛta Viśvaviśyālayah, 1967), p. 212.

²Rv. 1/33/4-5, 4/16/9, 5/41/9, 6/14/3.

³Rv. 10/90/11-12.

yatpuruṣam vyadhadhuh katidhā vyakalpayan /
mukham kimasya kāu bāhū kā ūrū pādā ucyate // 11 //
brāhmaṇo'sya mukhamāsīdbāhū rājanyah kṛtaḥ /
ūrū tadasya yadvāisyah padbhyām sūdro ajāyata // 12 //

⁴Michael Edwardes, History of India from the Earliest Time to the Present Day (London: Thames and Hudson, 1961), p. 27.

ทาสหมายถึงคนรับใช้โดยไม่ได้รับสิ่งตอบแทน

จากการที่ทาส หรือ หัสฺสุ ถูกกำหนดให้อยู่ในวรรณะศูทร ซึ่งเป็นพวกที่ต้องทำงานหนัก และมีหน้าที่รับใช้คน 3 วรรณะแรกดังกล่าวยังคง ความหมายคำว่า ทาส จึงได้ค่อยเปลี่ยนไปหมายถึงคนรับใช้โดยไม่ได้รับสิ่งตอบแทน อย่างไรก็ตาม หลักฐานที่ปรากฏในคัมภีร์ฤคเวท คำว่า ทาส ในบางครั้งหมายถึงคนรับใช้มาตั้งแต่ชาวอารยันได้ชัยชนะเหนือพวกทาส หรือ หัสฺสุโดยเด็ดขาดแล้ว และได้นำผู้ที่ยอมแพ้มาเป็นคนรับใช้พวกตน ดังข้อความว่า "ท่านควรยกถาร้อยตัว และร้อยตัว และทาสร้อยคนให้แก่ข้าพเจ้า"¹ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ชาวอารยันบางคนในสมัยนั้นมีทาสไว้รับใช้คนจำนวนเป็นร้อย

เรื่องการมีทาสไว้รับใช้ของชาวอารยันนี้ไคมีความชัดเจนยิ่งขึ้นในสมัยมหากาพย์ โดยเฉพาะคำว่า ผู้แพ้ออกเป็นทาสของผู้ชนะ ไคถูกนำมากล่าวถึงอยู่เสมอ เช่น ใน สภา-บรรพ ซึ่งเป็นบรรพที่ 2 ของคัมภีร์มหากาพย์ มีข้อความตอนหนึ่งโดยสรุปว่า เจ้าชาย युधिष्ठिर กับ เจ้าชายหุโรธมึ เล่นสกากัน ผลปรากฏว่า เจ้าชายยูधिष्ठिरแพ้ออก การแข่งขันครั้งนั้น ทำให้ต้องเสียของพนันทุกอย่าง รวมทั้งนางเทราปทีก็ค้องตกเป็นทาสของฝ่ายเจ้าชายหุโรธมึด้วย เจ้าชายหุศาสน์ อนุชาของเจ้าชายหุโรธมึ ได้จู้จุกกระซอกและลากนางไปท่ามกลางที่ประชุมพร้อมกับประกาศว่าจะเอานางไปเป็นทาส โดยให้รวมอยู่กับหมู่ทาสของตน นางเทราปทีได้ขอความเห็นใจ แต่ได้รับการปฏิเสธ และเจ้าชายหุศาสน์ได้กล่าวต่อไปว่า ผู้ชนะจะทำกับผู้ที่แพ้อย่างไรก็ได้² อีกเรื่องหนึ่งเป็นเรื่องการแข่งขันทาสีมา ระหว่าง นางวินตา กับ นางกัทรู ซึ่งทั้งสองเป็นภริยาของพระกศิย-พรหมฤๅษีประชาบดี ไคถกเถียงกันเรื่องสีมาของพระสุริยเทพ ว่าเป็นสีขาวหรือสีดำ โดยพนันว่าผู้แพ้ออกตกเป็นทาสของผู้ชนะ ผลปรากฏว่า นางกัทรูได้ใช้อุบายเอาชนะได้ นางวินตาต้องตกเป็นทาสรับใช้นางกัทรูอยู่เป็นเวลานาน³

¹Rv. 8/56/3

śātam me gardabhānām śātamūrṇāvatinām /
śātam dāsam ati srajaḥ // 3 //

²สรุปความจาก Mbh. 2/60/19-27.

³สรุปความจาก Mbh. 1/20/1-20.

ตามที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่า ในสมัยโบราณชาวอินเดียบางคนอาจตกเป็นทาสคนอื่นได้แม้ด้วยการแพ้นั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การพ่ายแพ้อย่างอื่นที่สำคัญกว่านี้ เช่น การพ่ายแพ้ในการรบคงทำให้ผู้แพ้ตกเป็นทาสได้อย่างแน่นอน ดังข้อความในคัมภีร์มหาภารตะตอนหนึ่งว่า ผู้ชนะจะตัดสินใจท้าวกับผู้แพ้อย่างไรก็ได้ โดยผู้แพ้ไม่อาจขัดขืนได้¹

คำว่า ทาส ที่หมายถึงคนรับใช้คนอื่นดังกล่าวนี มีความหมายตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า slave ซึ่งคงมีประวัติความเป็นมาของคำคล้ายคลึงกัน ดังที่ วิกกรม เมาลานนท์ ให้ความเห็นว่า

คำว่า ทาส ต่อมาได้กลายมาเป็นชื่อของคนที่มีทัศนียภาพ ขอมตนเป็นคนรับใช้คนอื่น เหมือนคำในภาษาอังกฤษว่า slave ที่มีต้นตอมาจากชื่อเผ่าหรือเชื้อชาติ สลาฟ (Slav) ในยุโรปตะวันออก ซึ่งแพ้การรบในสงคราม ผู้ชนะได้เกณฑ์ลงเป็นบ่าวไพร่รับใช้พวกตน ต่อมาคำว่า slave จึงหมายถึงคนที่หมกมิดสภาพ ขอมตนรับใช้คนอื่น โดยปราศจากสิ่งตอบแทน²

จากความเห็นดังกล่าวอาจชี้ให้เห็นว่า ทาส มีความหมายแตกต่างไปจากคนรับใช้ทั่วไป เพราะทาสเป็นคนรับใช้ที่ไม่มีอิสรภาพในตัวเอง และไม่ได้รับค่าตอบแทนแรงงาน ซึ่งความคิดเห็นตรงกับคำกล่าวของ พี.วี.คานะ (P.V.Kane) ที่ว่า

ทาส (slave) มีความหมายต่างจากคนรับใช้ (servant) คือ ทาส หมายถึงคนที่ยอมมอบตนเองพร้อมทั้งอิสรภาพของตนให้แก่คนอื่นโดยสิ้นเชิง โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนแรงงาน ส่วนคนรับใช้ หมายถึง คนรับใช้ ซึ่งได้ค่าจ้าง และมีอิสรภาพในตัวเอง จะถูกควบคุมอิสรภาพบ้างก็เพียงบางเวลา³

¹Mbh. 5/128/170.

²วิกกรม เมาลานนท์, "ทาส," สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน 14 (2521): 8626.

³P.V. Kane, History of Dharmasāstra 2d ed. (Poona: Bardarkar Oriental Institute, 1973), 3: 484.